

## મંદિર શા માટે?

- ગ.મ.પ્ર. ૨૭

- માટે અમે એમ વિચારીને પરમેશ્વરની ઉપાસના રહેવા સારુ ત્યાગનો પક્ષ મોળો કરીને ભગવાનના મંદિર કરાવ્યાં છે. તેમા જો થોડો ત્યાગ રહેશે તો પણ ઉપાસના રહેશે, તો તેણે કરીને ઘણાક જીવના કલ્યાણ થશે, અને જેને ભગવાનની ભક્તિ કરવી હોય એને તો પરમેશ્વરને વાસ્તે પુષ્પ લાવ્યા જોઈએ, તુલસી લાવ્યા જોઈએ, ભાજી તરકારી લાવી જોઈએ, ઠાકોરજીને વાસ્તે બાગ-બગીચા કરાવ્યા જોઈએ, મંદિર કરાવ્યા જોઈએ. માટે જે અતિશે ત્યાગ રાખીને ને અતિશે દયા રાખીને મૂઠી વાળીને બેસી રહે, તેણે ભગવાનની ભક્તિ થતી નથી. અને જ્યારે ભક્તિએ રહિત થાય, ત્યારે ભગવાનની ઉપાસનાનો નાશ થઈ જાય, એટલે પછવાડેથી અંધપરંપરા ચાલે. તે સારુ અમે મંદિર કરાવ્યા છે. તે અખંડ ભગવાનની ઉપાસના રાખ્યા સારુ કરાવ્યા છે. અને જે ઉપાસક હોય તે પોતાના ધર્મમાથી ભ્રષ્ટ થાય જ નહીં. માટે પોતપોતાના ધર્મમાં રહીને ભગવાનની ભક્તિ ઉપાસના કરવી. એ અમારો સિદ્ધાંત છે.

- ગઢપુરમાં મહારાજે મંદિરની શરૂઆત કરી. ખરડો લખવાનું ચાલુ કર્યું. ત્યારે એક પટેલ ઉભા થઈને કહે સ્વામિનારાયણ તમે તો ભગવાન કહેવાઓ છો, તો તમે ધારો એ કરી શકો. તો મંદિરના ખરડા લખવાની શી જરૂર છે. હરિભક્તોના રૂપિયા લ્યો છો. ત્યારે મહારાજ કહે તમારી વાત સાચી છે અમે ધારીએ તે કરી શકીએ છીએ એમ કહી ચપટી વગાડી પાતાળમાથી સુવર્ણનું મંદિર બહાર કાઢ્યું અને બીજી ચપટી વગાડી આકાશમાથી સુવર્ણનું મંદિર નીચે ઉતાર્યું. પછી મહારાજ બોલ્યા જુઓ પટેલ અમે ધારીએ તો આકાશમાથી અને પાતાળમાથી આવા મંદિરોનું સર્જન કરી શકીએ. પરંતુ તમારી ભુખ કેવી રીતે ભાંગશે?
- ભુખ એટલે તમારી જરૂરિયાત કેવી રીતે પુરી થશે?
- આપણી જરૂરિયાત કઈ? તો સેવા કરવાની. જે કરવાથી અંતઃકરણ શુદ્ધ અને પવિત્ર થાય છે. એટલા માટે અમે મંદિરનો ખરડો લખીએ છીએ. જો કોઈ હરિભક્ત આ મંદિરમાં એક પાઈની પણ સેવા કરશે તો મહારાજે વચનામૃત માં કીધું કે
- ગ.પ્ર.પ્ર. — ૮

ભગવાનની, ભગવાનના સંતની, કે ભગવાનના ભક્તની સેવાએ કરીને પછી તે તનથી, મનથી કે ધનથી કોઈ પણ પ્રકારે સેવાએ કરીને એનું ભ્રષ્ટ થયેલું અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય છે. અને જીવાત્માને વળગેલા અનંત જન્મના પાપો બળીને ભસ્મ થઈ જાય છે.

- શિક્ષીપત્રીના ૧૨૧ માં શ્લોકમાં મહારાજ પોતે લખ્યું સેવા મુક્તિશ્ચ ગમ્યતામ્ ।
- સેવા એટલે જ્યાં ભગવાન કે સંતોના રાજપા સિવાય, આશિર્વાદ સિવાય બીજી કોઈ ઈચ્છા ન હોય એનું નામ સેવા.

#### ● ગ.અં.પ્ર. — ૨૫

ભગવાન સંબંધી ભક્તિ, ઉપાસના, સેવા, શ્રદ્ધા, ધર્મનિષ્ઠા એ આદિક જે જે કરવું તેમા બીજા ફળની ઈચ્છા ન રાખવી. એમ સચ્છાસ્રમાં કહ્યું છે તે તો સાચું, પણ એટલી ઈચ્છા તો રાખવી જે, એણે કરીને મારી ઉપર ભગવાનની પ્રસન્નતા થાય. એટલી ઈચ્છા રાખવી. અને એવી ઈચ્છા રાખ્યા વિના અમથું કરે તો તેને તમોગુણી કહેવાય. માટે ભગવાનની ભક્તિ આદિક જે ગુણ તેણે કરીને ભગવત્પ્રસન્નતારૂપ ફળને ઈચ્છવું.

- આવી રીતે કરેલી સેવા અંદર અશુદ્ધ થયેલા અંતઃકરણને શુદ્ધ કરે છે.
- સ્વામિનારાયણ ભગવાને સંપ્રદાયમાં સેવાનો જે માહોલ ઉભો કર્યો છે, તેનો હેતુ પણ એજ છે.
- માત્ર દ્રવ્યની શુદ્ધી નહીં પરંતુ એના અંતઃકરણની શુદ્ધી થાય.
- ઈન્દ્રિયોના આહાર અશુદ્ધ થાય એટલે અંતઃકરણ અશુદ્ધ થાય છે. અંતઃકરણ એટલે મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર.
- આપણને ખબર કઈ રીતે પડે કે આપણુ અંતઃકરણ અશુદ્ધ છે કે શુદ્ધ? તાવ આવ્યો હોય તો ખબર ક્યારે પડે? શરીર ગરમ લાગે, શરીરમાં અશક્તિ જેવું જણાય ત્યારે ખબર પડે તાવ આવ્યો છે.
- એમ અંતઃકરણ અશુદ્ધ થાય તો ન થયાના ઘાટ થાય, ન કરવાના સંકલ્પ થાય, સ્ત્રિઆદિકના વિચારો આવે, કામાદિક શત્રુ પીડે, વાસના પીડે, લોભવૃત્તિ જાગે, રસાસ્વાદ પીડે, અહંકાર આવે. જો આ બધુ થાય તો સમજી લેવાનું કે અંતઃકરણ મલિન થઈ ગયું છે.
- તો હવે એ અંતઃકરણને શુદ્ધ કરવાની કોઈ દવા છે કે નહિ? તાવ આવ્યો હોય તો એની દવા મળે, એમ આની કાંઈ દવા છે કે નહિ? આની દવા છે પણ એ ક્યાય બજારમાં નહિ મળે.
- મહારાજે ગ.પ્ર.પ્ર. ૮ માં વચનામૃતમાં આની દવા બતાવી છે કે તનથી, મનથી, કે ધનથી ભગવાનની, ભગવાનના સંતની કે ભગવાનના ભક્તની સેવા કરશો તો અંતઃકરણ પવિત્ર થશે, અંતઃકરણ શુદ્ધ થશે.
- આ જગતમાં જીવસૃષ્ટિને પોતાનું અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવા માટે હવાની જરૂર છે, પછી એ બાળક હોય, યુવાન હોય, વૃદ્ધ હોય, પશુ હોય બધાને હવાની જેટલી જરૂર છે, એટલી જીવાત્માના મોક્ષ માટે, અંતઃકરણની શુદ્ધી માટે, આત્માની શુદ્ધી માટે અને છેલ્લો જન્મ કરી ભગવાનના ધામમા પહોંચવા માટે જરૂર છે મંદિરોની અને આવા સત્પુરુષોની.

## દર્શન કેવા કરીએ છીએ?

- આપણે મંદિરે જઈને દર્શન તો કરીએ છીએ પણ કેવા? શું તમને લાગે છે કે આપણે જે રીતે દર્શન કરીએ છીએ એનાથી ભગવાન રાજી થાય આપણા ઉપર? દર્શન કરીએ ત્યારે ઘણીવાર આપણું મન ક્યાક હોય, ક્યારેક વાતો કરતા કરતા દર્શન કરીએ, આડુ-અવળુ જોતા જોતા દર્શન કરીએ. મહારાજતો વચનામૃતમાં ફાટેલ દષ્ટિએ દર્શન કરવાની ના પાડી છે, એવી રીતે દર્શન કરતા ન આવડે તો શું દર્શન કરવા ન જાવું?
- એક અંધ માણસ રોજ ભગવાનના મંદિરમાં દર્શન કરવા આવે. તો એક સજ્જન માણસ રોજ એને જોવે. એને વિચાર થાય કે એ અહીં આવીને શું કરતો હશે? કાંઈ દેખાતું તો નથી એને. એક દિવસ એનાથી રહેવાયું નહીં, એણે તે અંધ માણસને પુછ્યું તમે કાંઈ જોઈ શકતા નથી છતાં પણ રોજ મંદિરે શા માટે આવો છો? ત્યારે ભક્તો એ અંધ માણસે જે જવાબ આપ્યોને એ આપણને બધાને આપણા જીવનમાં ઉતારવા જેવો છે. એ અંધ માણસે જવાબ આપ્યો કે હું ભલે જોઈ શકતો નથી, પણ ભગવાનતો અંધ નથી, એ મને જોવે છે. હું મંદિરે આવી એની સામે ઉભો રહી જાવું એટલે એની દષ્ટિ મારા ઉપર પડે એ જ મહત્વનું છે, એનાથી મારા હૃદયને શાંતિનો અહેસાસ થાય છે. એટલા માટે હું રોજ મંદિરે આવું છું.
- દર્શન કરવા આવજો ભક્તો કારણ કે આપણે ભગવાન આગળ ઉભા રહીએ એટલે ભગવાનની દષ્ટિ-સંતોની દષ્ટિ આપણા ઉપર પડે એ વાત મહત્વની છે. એ ભગવાન અને સંતો આપણને જોઈને અંતરથી એવા આશીર્વાદ આપશે કે આપણને પોતાની રીતે દર્શન કરતા આવડી જશે અને આપણુ કલ્યાણ થઈ જશે.

## મંદિર કોને કહેવાય?

- જ્યાં ભગવાન બીરાજે એ મંદિર. જેમ મંદિરમાં ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા થાય અને ભગવાન પ્રત્યક્ષ બિરાજે છે અને હરિભક્તોના મનોરથ પુરા કરે છે, એમ ભક્તો, જે પણ આ મંદિરમાં દર્શન કરવા આવે એના હૃદયમાં ભગવાન બિરાજમાન કરવા એ કામ આ મંદિરનું છે.
- એક મંદિરમાથી હજારો લોકોમાં ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરવાનું કામ આ મંદિર કરે છે.
- સંતોને તમારી પાસે બીજી કોઈ આશા નથી, પરંતુ કોઈ દુઃખી જીવ ભગવાનના મંદિરમાં આવે અને સુખી થાય એજ આશા છે.

- ઘણા લોકો એમ કહે કે ભગવાન તો સર્વત્ર છે, બધી જગ્યાએ છે. તો મંદિર બનાવવાની શું જરૂર? તો મંદિરે જવાની શું જરૂર? હવા સર્વત્ર છે, બધી જગ્યાએ છે. છે કે નહિ? છતાં પણ ઘણા બીમાર લોકોને ઓક્સિજનના બાટલા ચડાવવા પડે છે શા માટે? શું હવામાં ઓક્સિજન નથી? હવામાં ઓક્સિજન તો છે પણ એની પાસે એટલી શક્તિ નથી કે એ ઓક્સિજન ગ્રહણ કરી શકે,
- કુતરુ તમારા ઘરમાં આવીને રોટલી કે જે વસ્તુ હોય તે ખાવા માંડે તો આપણે બધા શુ કરીએ? ભલે ખાય એમ વિચારીએ કે પછી લાકડી લઈને એને બહાર કાઢીએ. હજી આપણા હૃદયમાં વાસનારુપી ક્યરો ભર્યો છે. પણ એકનાથજી મહારાજ રોટલો કરતા હતા. ત્યાં કુતરુ આવી પાછડથી રોટલો ઉપાડીને દોડવા માંડ્યું. એકનાથજી મહારાજ જોઈ ગયા કે કુતરુ રોટલો ઉપાડીને ભાગે છે તે પણ એની પાછળ દોડવા લાગ્યા. આપણે પણ દોડીએ પણ લાકડી લઈને. પણ એકનાથજી મહારાજ તો હાથમાં ધીનું કમંડલ લઈને દોડતા જાય અને બોલતા જાય વિઠ્ઠલ....મારા વિઠ્ઠલ ઉભો રહે રોટલામાં ધી લગાવવાનું બાકી છે, કોરો રોટલો તારા ગળામાં ખુચશે. એની એવી સ્થિતિ થઈ ગઈ હતી કે તે બધી જગ્યાએ ભગવાનના દર્શન થતા.
- એમ ભક્તો ભગવાન તો બધી જગ્યાએ છે પણ આપણા આત્માને બિમારી થઈ ગઈ છે. પંચ વિષયના રોજ કેટલાય ઘા એને વાગે છે

પુનરપિ જનનં પુનરપિ મરણં, પુનરપિ જનની જઠરે શયનં.

- આ રોગ કેટલાને નથી. માતાના ગર્ભવાસનું દુઃખ, એક જન્મ પછી બીજો, બીજા પછી ત્રીજો આ જીવને જે રોગ થયો છે. એ બિમારીના કારણે ભગવાન બધી જગ્યાએ હોવા છતાં ભગવાનની અનુભૂતિ આપણને થતી નથી. પરંતુ જેવા મંદિરમાં આવીએ કે ભગવાનની પ્રત્યક્ષ અનુભૂતિ થાય છે અને ત્યાં દંડવત કરવાનું, પ્રદક્ષિણા કરવાનું, માળા ફેરવવાનું સહેજે મન થાય છે.
- મંદિર એ દવાખાનું છે, અને સંતો એ દવાખાનાના ડૉક્ટરો છે. મંદિર એ દેહનું દવાખાનું નથી, આત્માનું દવાખાનું છે. નહિ તો કાલે કોઈક મંદિરે આવશે સ્વામી કહેતા તા મંદિર એ દવાખાનું છે તો તાવની ગોળી આપો. મંદિર એ આત્માનું દવાખાનું છે.
- રાગ, દ્વેષ, ઈર્ષ્યા, વાસના, ક્રોધ, મારુ-તારુ, અહંકાર એવા તો કેટલાય રોગ આ આત્માને થયા છે. તો સંતોનું કામ એ છે કે મંદિરમાં કોઈ આવો આત્માનો દર્દી આવે તેના રોગને દુર કરી એના આત્માને શુદ્ધ કરી ભગવાનના ખોળામાં બેસાડવો.
- પણ દર્દી જો કી ન પાડે તો એનો રોગ મટે નહીં, એમ આપણે સત્સંગના નિયમો બરોબર ન પાડીએ તો આપણા આત્માની બીમારી દુર ન થાય.
- ડૉક્ટર જે દવા આપે એ પ્રમાણે અનુસરીએ તો આપણી બિમારી દુર થઈ જાય.
- એ માટે જરૂર છે મંદિરની, જેથી આપણે પણ એકનાથજી મહારાજ જેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શકીએ.

● ગ.મ.પ્ર. ૨૭

ભગવાન પોતે પોતાના મંદિર કરવાનો સંકલ્પ આપ્યો છે.

- મહારાજ કહે અમે ત્યાગનો પક્ષ મોળો કરીને આ મંદિર કર્યા છે.
- ભગવાનનો છેલ્લો સંકલ્પ હતો મંદિર બનાવવાનો. મંદિરોની પ્રવૃત્તિ બરોબર ચાલતી થઈ ગઈ પછી ભગવાન પોતાના ધામમાં પાછા ગયા.
- મંદિરો શા માટે કર્યા? મહારાજ વચનામૃતમાં જ જવાબ આપતાં કહે છે કે જો જીવને અમારી ઉપાસના સમજાઈ જાય કે એ ભગવાન સર્વના નિયંત્રા છે, સર્વના કારણ છે, સર્વ સુખના ધામ છે તો એ જીવાત્મા ભગવાનના ધામને પામે.
- માત્ર પોતે ભગવાનના ધામને પામે એટલું નહિ પણ તેના જે દર્શન કરશે તે પણ ભગવાનના ધામને પામે એ માટે આ મંદિરોની સ્થાપના કરી છે.
- સંતો એટલા માટે તો મંદિર બનાવે છે, કે આપણા હૃદયમાં ભગવાનનો વાસ થાય અને આપણે ભગવાનનું દિવ્ય સુખ પ્રાપ્ત કરી શકીએ.

## મંદિર એ સંસ્કાર કેન્દ્ર છે

- ઘણા લોકો એવું માને છે કે મંદિરની જરૂર નથી, પરંતુ મંદિર નહિ હોયને તો યાદ રાખજો ભક્તો, પશ્ચિમના દેશોમાં સ્કૂલો છે, કોલેજો છે, હોસ્પિટલો છે, હોટલો ઘણી છે. પણ ભક્તો સંસ્કારના કેન્દ્રો નથી પરિણામ શું આવ્યું જોણો છો? અમેરિકા જમીનની દૃષ્ટિએ ભારત કરતાં ૩ ઘણો મોટો છે, અને વસ્તીની દૃષ્ટિએ અમેરિકામાં ૩૨૫ કરોડ માણસો છે, અને ભારતમાં ૧૩૫ કરોડ માણસો છે. છતાં ભારતમાં જેટલા લોકો માનસિક રીતે બિમાર છે તેના કરતાં ૩ ઘણા લોકો ત્યાં માનસિક બિમારી ધરાવે છે.
- નહીં તો ત્યાં સુખ સાહેબી છે, ગવર્નમેન્ટ તરફથી બધી સુવિધાઓ છે, પણ ત્યાં સંસ્કાર નથી. અને સંસ્કાર મેળવવા માટેના મંદિરો નથી. એટલે આટલા લોકો માનસિક રીતે બિમાર છે.

- જીવાત્મા જ્યારે જન્મે છે ત્યારે જન્મતાની સાથે પરમાત્મા એને એક એવું તત્વ આપે છે કે એ ક્યાક જોડાય. એને ક્યાક હેત થાય. જો સંસ્કાર હશે તો ભગવાનમા જોડાશે, કોઈ સંતમા જોડાશે, સજ્જન વ્યક્તિમાં જોડાશે. પણ જો સંસ્કાર નહિ હોય તો જીવ જોડાશે તો ખરો પણ નહિ જોડાવાની જગ્યાએ જોડાશે. અને જે એના પતનનું કારણ બનશે.
- આજે માણસ વિકાસ કરવા લાગ્યો છે પણ તેની દિશા ભુલ્યો છે. ખોટા રસ્તે વિકાસ કરવા લાગ્યો છે. સંસ્કાર ન હોય તો માણસ કેવા કામ કરવા તૈયાર થઈ જાય છે.
- વિદેશમાં એક પરિવારમાં પિતા કોલેજમાં ઇન્જિનિયરના પ્રોફેસર હતા, તેનો દિકરો ડોક્ટર થયો હતો. એ ડોક્ટર અને પિતા વચ્ચે પૈસાની થોડી વાતમાં બોલાબોલી થઈ અને પછી ડોક્ટરે એના પિતાને મારી નાખ્યા. એની પાસે ડિગ્રી હતી પણ સંસ્કાર નહોતા તો આવું કાર્ય કરવા પણ તૈયાર થઈ ગયો.
- દુનિયાની સારામા સારી યુનિવર્સિટીમાં ભણેલા વૈજ્ઞાનિકો અત્યારે દિવસમાં ૧૬-૧૮ કલાક બોમ્બ બનાવે છે. કે જેથી માણસ જલ્દી મારી શકાય.
- એ લોકોને સારું શિક્ષણ મળ્યું પણ સંસ્કાર ન મળ્યા. સંસ્કાર વગરનો માનવી ઉંધે રસ્તે જ જવાનો છે. માણસ ભણેલો હશે પણ સંસ્કાર નહી હોય તો તેની બુદ્ધિનો ઉપયોગ ન કરવાની જગ્યાએ કરશે.
- આપણા બાળકો આવા ઉંધે રસ્તે ન જાય એટલા માટે જરૂર છે આ મંદિરોની. આ સંતોની.
- ભક્તો, મંદિર છે એ સંસ્કારના કેન્દ્રો છે.
- મંદિરનું ખંડન ન થાય એ સાચવવાની જવાબદારી આપણી છે.
- અને ભક્તો જે લોકો દરરોજ મંદિરે દર્શન કરવા આવતા ન હોય એ નિયમ લેજો કે આપણા ગામમાં મંદિર બનશે એમા દરરોજ હું દર્શન કરવા આવીશ, અને જે લોકો દરરોજ દર્શન કરવા આવે છે એ લોકો એવો નિયમ લેજો કે હું અમારા ગામના મંદિરમાં બીજા બે લોકોને મંદિરે આવતા કરીશ. ત્યારે સંતો-ભક્તોનો આ દાખડો સાર્થક ગણાશે.